

Lucifer a Ahriman v esoterním úsilí

Rudolf Steiner

Mnichov, 4. září 1913

Zápis A:

Denní průpověď na čtvrtek.

Drahé sestry a bratři!

V těchto dnech se mnohokrát mluvilo o Luciferu a Ahrimanovi, že to jsou síly, které tu ve vývoji světa musí být a které jsou tam, kde existují právem, dobré, před jejichž zasahováním se však musíme mít na pozoru a chránit se. K tomu je musíme znát a naučit se je rozlišovat.

V mystické esoterice, jak ji vidíme u mistra Eckharta, Ruysbroeka, Taulera, Susa atd., je přítomen Lucifer; v této ryzí oddanosti božskému, v tomto ryzím, ušlechtilém úsilí o duchovno je dobrým způsobem přítomen Lucifer a můžeme říci, že v duších těchto mystiků byl Lucifer „zbožný“.

Jakmile však do tohoto ryzího úsilí, do této oddanosti vplyne osobní zabarvení, jakmile se mystik oddává kvůli své vlastní radosti z oddávání se, znamenalo by to Luciferův neoprávněný zásah. Musíme být bdělí, aby do našeho úsilí nic takového nevstoupilo. Při mystickém pohroužení je poměrně snadné být bdělý, obtížnější už je to při vizionářském zření. I v něm spočívá Lucifer. Mystikovi všelicos předstírá, což on jen s obtížemi dokáže rozlišit od pravých vidění. Do veškerého zření se přimíchává něco subjektivního, u jednotlivého člověka se tak opakují například jistá zjevení, preludy a podobně. Tomu je třeba věnovat pozornost. I tady musí být člověk bdělý.

Vidí-li člověk oči nebo obličej, nebo jestliže si je imaginativně představuje, není tak snadno vystaven omylu, dostává tím sílu Lucifera odrazit.

Není výtkou, řekne-li se, že v lidském podvědomí přebývají špatné vlastnosti; ty jsou nutné, pozemský život je s sebou přináší. Člověk může dosáhnout jistého stupně svatosti, a přesto v jeho podvědomí ještě dřímou pudy, z nichž by se zhrozil a vyděsil, kdyby je upozoroval. I zde je třeba, aby vládla maximální pozornost a bdělost.

Ve všem, co má povahu citu, v mystickém pohroužení, ve všem vizionářském se činí Lucifer, stejně tak ve veškerém nadšení, také v umělecké činnosti, v tom, co umělec tvoří, co tvoří v umělci.

Mohou být materialisté, kteří se cele odevzdávají vnější materiální činnosti, vyjadřují se v ní; má-li pak člověk to štěstí, že nahlédne do jejich duší, nalezne tam hluboce religiózní úsilí, touhu po božství. I tady je původcem Lucifer.

Ve všem, co má povahu vůle, působí Ahriman. Přistupuje k nám ve všem, co se jako gesto projevuje ve slově či písmu: ve všem, co se ohlašuje mediumistickým psaním, ať se jedná o vzdělané médium nebo o přirozené mediumistické psaní, nebo také o to, že se člověk jinak cítí puzen něco psát; kdežto zjevení světelných postav, hlav atd., vytvářených médii,

způsobuje Lucifer. Když člověk například cítí puzení psát, může proti tomu udělat to, že to zarazí a vnuknutím, o nichž se domnívá, že je cítí nebo vnímá, nepovolí, ale zarazí je a proti tomuto našeptávání postaví pevnou vůli a nebude se jím řídit. Tímto namáháním vůle získá v okultní oblasti netušené síly.

V tom, co říkáme, ve slovech, která formujeme a necháváme, aby se dostávala k druhým, je Ahriman. Jakmile ucho slyší tón, jakmile hrtan tón vydává a jakmile jsou v písmu tvořena slova, přichází Ahriman a tón, slovo a písmo ztvrdne. Proto je důležité posilovat duši a své myšlenky a slova co nejsubtilněji prověřovat.

Swedenborgův světonázor, jeho vidění a prožitky (prorocké sny) jsou prostoupené Ahrimánem, i to, co ze Swedenborgových spisů převzal Kanta oč se zajímal.

Velmi často, skoro denně, je pokládána otázka: Mám tomu, co vidím, slyším nebo vnímám, přičítat nějakou váhu? Je to pravda?

Jistě tomu můžeme přičítat nějakou váhu, jistě je to pravda, každá, i ta nejmenší maličkost je v okultním životě důležitá a pravdivá. Záleží ovšem na tom, abychom věděli, co za ní vězí. Na všechno musíme nesmírně dávat pozor - bdít!

Musíme si však osvojit jistý jemný takt pro to, abychom takové prožitky nevyprávěli na setkání. Musíme to ujednat sami se sebou zcela ve svém nejnítějším nitru a musíme se snažit přijít na to, jestli se na tom nepodílí Lucifer nebo Ahriman. Samozřejmě, že v nejužším kruhu přátel lze o takovýchto prožitcích mluvit a vyptat si radu, tam, kde máme důvěru. Ještě méně však má člověk stavět na takovýchto prožitcích nějaké nauky a tímto způsobem je předávat, používat je jako učivo. Něco, co se nám může stát každý den, ba každou hodinu, je, že jdeme například po ulici a ve vizi uvidíme člověka, kterého pak za několik minut skutečně potkáme. Může se stát, že dotyčnému člověku nutně potřebujeme něco říci, máme tuto předtuchu, že ho potkáme, a přidáme do kroku, abychom ho neminuli - právě díky své předtuše jako okultní schopnosti. To však nesmíme; nesmíme své okultní schopnosti používat pro svou výhodu ve fyzickém životě. Tady musíme jednat podle zákonů, které jsou tu platné, jako bychom o ničem okultním nic nevěděli. Taková událost smí posloužit jen jako upozornění, ke zbystření pozornosti.

V exoterních přednáškách se již opakovaně mluvilo o Maeterlinckovi, jak chtěl mít důkazy pro duchovní život.

Kdyby někdo prožil, že před ním stojí Goethova duše, měl by neklamné důkazy pro to, že to je Goethova duše a s touto Goethovou duší by mluvil, pak by zcela jistě řekl, že to je nezvratný důkaz nesmrtnosti duše. Podle zákonů platných zde ve fyzickém světě by tento závěr byl jediný správný. A přece je nesprávný, není správné říci: Je to „Goethova duše“. V Goethově duši se skrývá Lucifer a předstírá nám Goetha z toho a toho roku. Jen když jsme si vědomi toho, že v Goethově duši se skrývá Lucifer, máme možnost proniknout ke Goethově skutečné duši (která se v duchovním světě dál vyvíjí), předstoupit před ni, a v tom pak máme skutečný důkaz nesmrtnosti duše.

K esoterním cvičením se přistupuje s velkou lehkomyšlností, leckdo s nimi začne a pak zase z pohodlnosti, z vlažnosti atd. přestane. Meditace jsou však pro duši totéž jako dýchání pro fyzické tělo. Kdybychom vzdali dýchání, okamžitě by zasáhl Ahriman jako pán smrti. Duše musí dojít k tomu, že se s meditacemi nebude trápit, ale že bez nich už nebude moci žít, že se jí stanou tím, čím je dýchání pro tělo.

Proti této vlažnosti a pohodlnosti stojí nezkrotná žádost a touha proniknout do duchovních světů. Není třeba toužit po proniknutí do duchovních světů, dokud duše řádně nezesílí. Klid a pokoj v duši jsou hlavní podmínkou (*Probuzení duší*, 3. obraz). Jen tak můžeme dosáhnout pravé síly, kterou duše musí mít, aby našla prostředek, střední cestu, aby nešla ani vpravo, ani vlevo, aby nepropadala ani Luciferovi, ani Ahrimanovi, ale aby dodržovala střední cestu.

Těžké, velmi těžké a obtížné to je, drahé sestry a bratři! Pak si ale musíme vzpomenout na to, co je řečeno v Janově evangeliu, na začátku a ve verších 12 až 14 osmé kapitoly tohoto evangelia. Nacházíme-li se ve shonu, v chaosu duchovního světa a ze všech stran přicházejí vize a postavy a my nevíme kudy kam, vláčí nás to sem a tam, pak si máme v duši vybavit slova: „Na počátku bylo Slovo“ atd. nebo „Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života“. Pak se všechno rozplyne a to pravé, opravdové budeme moci spatřit. V tomto smyslu se stále znovu oddáváme rosikuciánské průpovědi: E. D. N. - I. C. M. - P. S. S. R.

A dále budeme moci nalézat na této obtížné cestě víc a víc to pravé, budeme-li mít na paměti jednoduchou, ale hlubokou průpověď, již naše esoterní hodiny uzavíráme:

V duchu spočíval zárodek mého těla...

Ze zápisu B:

[...] Lidé, kteří sami ze sebe začnou provádět cvičení a za nějaký čas toho nechají, propadají Luciferovi. S meditováním bychom nikdy neměli přestávat z pohodlnosti, musí se pro nás stát stejně nezbytné jako dýchání pro tělo - pak je to správné. Když spiritisté vyvolají Goethova ducha a tím chtějí dokázat nesmrtelnost duše, protože se domnívají, že to je duše, tak jak nyní žije, pak je to omyl. Může to být Goethova duše, jak žila v jeho těle [například] v roce 1828, a Lucifer způsobuje, že se jeví taková, jaká by byla teď.* [...]

* Z hlediska logiky věci by byla patrně správná formulace:... a *Lucifer způsobuje, že se jeví, jako by taková byla teď*'. (Pozn. edit.)

GA 266/III